

ואתחז תרגום

עיונים בתרגום אונקלוס

גיליון מס' 39

מיכאל שלום הלוי דינר

פרשת דברים

הרא"ם הרי המתלוננים על הברש היה בקברות התאווה ולא בחצירות, ועיין מש"כ בזה **החזקוני**.

פ"א פ"ה. **באר את התורה הזאת לאמר**. ת"א פריש ית אולפן אוריתא. כתב **הנצי"ב בהעמק דבר** מה כוונת התרגום להוסיף 'אולפן' אורייתא. אלא שכל מ' שנה שהיו במדבר לימד אותם משה הלכות פסוקות לדעת את קיום התורה הקדושה. ובשעת מיתתו לימד אותם היאך ללמוד תורה ע"י י"ג מידות וחכמת התורה להוסיף לקח ופלפול.

בסידור **בית יעקב לר' יעקב עמדין** זצ"ל (בברכת אהבה רבה) כתב שמכאן המקור לנוסח התפילה לקיים את כל דברי **תלמוד תורתך**, שהיינו לקיים את כל המצוות שאינם מפורשים בתורה ונלמדים מתוך לימוד התורה.

פ"ב פ"ט. **אל תצר את מואב**. ת"א לא תצור. אונקלוס לא פירש את הפסוק לשון צרה אלא מלשון מצור, וכן פירשו רב **סעדיה גאון והרד"ק**. אולם **בתרגום יונתן** כתוב לא תעיק ר"ל לא תצער. ולפי"ז י"ל שלאונקלוס מותר לצערם כמש"כ **רש"י** שנאמר להן אל תתגר בם מלחמה אבל היה מותר להראות להם מזויינים כדי להפחידם.

פ"ב פ"ט. **אל תצרם ואל תתגר בם**. ת"א לא תצור עליהן ולא תתגרי למעבד עמהון קרב. משמע שעם עמון מלחמה הוא דלא עבדי הא אנגריא עביד להו. ולכא' זהו דלא **כהגמי** (ב"ק לח:) שעם עמון אסור

פ"א פ"א. **במדבר** וגו'. ת"א אוכח יתהון על דחבו במדברא וכו'. ונחלקו בזה **בספרי** האם הפסוק מתפרש כפשוטו שמשה דיבר אליהם בערבות מואב מול ים סוף, או שכוונת הפסוק לתוכחה ברמז על כל תלונותיהם במדבר כמש"כ בתרגום, וכמש"כ ג"כ רש"י כאן.

והנה מזה שכתב כאן 'אוכח יתהון על דחבו במדברא' ולא כתב כן קודם על 'בעבר הירדן' מבואר שלא כהספרי שהוכיח אותם על החטא שעשו בעבר הירדן אלא שבעבר הירדן הוא כפשוטו שהמקום שדיבר עמהם היה בעבר הירדן. ובספר **מעט צרי** כתב שגם בטעמים מדוייק כהתרגום מזה שהאתנחתא הוא על בעבר הירדן ולא על כל ישראל.

שם. **בערבה מול סוף**. ת"א ועל דארגיזו במישרא לקבל ים סוף פי' במישור מול ים סוף. ולפי"ז בערבה מול סוף הוא מקום אחד. אולם **רש"י** פי' שהם ב' מקומות, 'בערבה' היינו חטא בעל פעור ו'מול סוף' היינו בים סוף.

שם. **בין פארן ובין תפל ולבן**. לתרגום זה דבר אחד שתירגם בפארן אתפלו על מנא, **ולרש"י** 'בין פארן' היינו מה שעשו המרגלים בפארן, ו'בין תופל ולבן' היינו שתפלו על המן.

שם. **וחצרת**. **רש"י** פי' במחלוקת של קרח, אולם **אונקלוס** תירגם ובחצרות ארגיזו על בשרא. הקשה

אפי' אנגריא, ולשון **הגמי'** (בנזיר כג:) אפי' ציעורי לא מצערין להו. וכן מדוקדק מזה שתירגם אל תצורם לשון מצור (כהרס"ג והרד"ק) ולא מלשן צער (כהתרגום יונתן) וכדלעיל אצל מואב (פסוק ט) וכמש"כ שם.

פ"ב פל"א. **החל רש לרשת את ארצו.** ת"א שרי לתרכותיה למירת ית ארעה. (וכן תירגם להלן פסוק ל"א). שינה התרגום בין רש ללרשת, וביארו **הנצי"ב והמלבי"ם** שזה ציווי שיתחילו לכבוש מסיחון כיון שסיחון ג"כ ניתנה לאברהם אבינו ונצטוו כאן לגרשם כדי לרשתם. וקשה מדוע לא תירגם לרשת 'לאחסניה' כדרכו בכ"מ שיש ציווי לרשת את ארץ ישראל כמו לעיל (פ"א פ"ח). ונראה שירושת סיחון אינה כירושת ארץ ישראל, דארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו והיא נחלתינו ולכן נצטוונו לאחוז בה, ולכך תירגם שם לאחסניה לשון חזקה, אבל סיחון אמנם אנו ג"כ יורשים אותה (ולעתיד לבוא חלק ממנה עתיד להיות ארץ ישראל) אבל אין בה את המוחזקת לנו מאבותינו, וכדי לזכות בה אנו צריכים קודם לגרש את הגרים בה ולכבוש אותה ומאז תהיה לנו.

וכמבואר בכמה מקומות שלסיחון לא היה ממש דין ארץ ישראל גם אחרי שכבשנו אותה [עי' משנה ביכורים (פ"א מ"י) וספרי פר' כי תבוא שאין מביאין ביכורים מעבר הירדן, ור"ן (נדרים כב.) דאין מביאין משם עומר. ואור החיים להלן (ג יג)], ולכן הוצרכו

מתחילה לכבוש ולרשת את הארץ כמו כל כיבוש מלחמה, ולכן תירגם לשון ירושה.

פ"ב פל"ד. **ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף.** ת"א וגמרנא ית כל קרוי גבריא. תירגם 'מתים' אנשים, וכ"כ רש"י אנשים.

וכתב בספר **מעט צרי** שלפי התרגום יש פסיק בין העיר למתים כלומר החרמנו את כל העיר, אנשים נשים וטף, ואילו להטעמים 'עיר מתים' הוא דבר אחד וצ"ב. וגם ו"ו החיבור של והנשים הוא יותר מבואר להתרגום. ובביאור הכתוב 'עיר מתים', י"ל ע"פ מש"כ במדרש **שוחר טוב** (תהלים יז) אין ממתים אלא גיבורים שנאמר 'החרם כל עיר מתים' והיינו עיר של גיבורים.

פ"ג פ"א. **באמת איש.** ת"א באמת מלך. איש בתורה הוא לשון חשיבות כמו כולם אנשים (לרש"י) בפר' שלח. וביאר **הרמב"ן** שמלך זה הוא עוג מלך הבשן. והקשה ע"ז **האבן עזרא** דא"כ אין אנו יודעים מדת ערסו כיון שאיננו יודעים את מדת אמתו של עוג מלך הבשן. ועוד שא"כ נמצא שעוג היה בעל מום שהיה גופו פי תשע מאמתו ולא כשאר כל אדם שגופו פי שלש, וכן הקשה **הרמ"ע מפאנו** (סימן ג).

והנתינה לגר כתב דהיינו מדה של מלך שקובע לבני המדינה מדה קצובה. וע"ע **רבינו בחיי** שפירש כוונת התרגום באמה של מלאך כי הנפילים היו מבני המלאכים שנפלו לעולם בסוף פרשת בראשית.

בבין הזמנים לא יודפס הגיליון. ניתן יהיה להשיג במייל שבסוף הגיליון בלבד.
מנויים יקבלו כרגיל, אי"ה.

לע"נ מרת תרצה בת ר' אליהו הכהן ע"ה
ולע"נ מרת רינה ע"ה בת ר' שמעון יהודה שיבדלחט"א

להערות, הוספות ותרומות, ולקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות בכתובת
vt0533180131@gmail.com